

حقوق تجارت

باب دوم

دفاتر تجارتي و دفاتر ثبت تجارتي

فصل اول

دفاتر تجارتي

داشتن دفاتر تجارتي امر جديد و تازه نيست و از قديم الايام كسانيكه باين شغل اشتغال داشته اند هميشه صورتی از داد و ستد خود تهيه و اغلب صورتهای مزبور وسيله مهمی در اثبات دين آنها بوده است

تصريح قانون تجارت بداشتن دفاتر از لحاظ رعایت انتظامات، صرفه جوئی و حفظ حقوق تجار بوده است - بدیهی است دفتر مرتب و منظمی بيشر قابل اعتماد و اطمینان است تا اوراق بی نظم و البته با وجود اعتماد به چنین دفاتری تهيه اسناد معتبر که مستلزم وقت و مخارج فوق العاده است ضرورت ندارد بنابراین با این ترتيب هم در وقت و هم در پول صرفه جوئی شده و ضمناً حقوق تجار هم محفوظ مانده است

كسانيكه در عرف تجارت نیز لفظ تاجر به آنها اطلاق بشود و از عداد كسبه جزء خارج هستند فقط ملزم بداشتن دفاتر تجارتي بوده چه طبق ماده شش قانون تجارت كسبه جزء از داشتن دفاتر تجارتي معاف هستند و در تعقيب ماده ۱۹ قانون مزبور طبق ماده واحده مقررات وزارت عدلیه در ۱۵ خرداد ۱۳۱۱ كسبه جزء را بشرح ذیل معین نموده است :-

ماده واحده - كسانيكه مطابق عرف تجارت اطلاق تاجر به آنها ميشود - در صورتيكه داخل دريكی از طبقات ذیل باشند كسبه جزء محسوب و از داشتن دفتر تجارتي معاف

خواهد بود

۱ - كسانيكه فروش ساليانه آنها از صد و بيست هزار ريال تجاوز نميكنند

۲ - شوهر - گاريجی و بطور کلی مكاری از

هر قبيل

۳ - متصدیان حمل و نقل در صورتيكه عايدی غير خالص آنها در سال متجاوز از ۱۲ هزار ريال نباشد و داخل در طبقه مذکور در بند ۲ هم نباشند

دفاتری که داشتن آنها برای تجار الزامی است در ماده شش قانون تجارت معین شده که هر تاجری با استثنای كسبه جزء مكلف است دفاتر ذیل یا دفاتر دیگری را که وزارت عدلیه بموجب نظامنامه قائم مقام این دفاتر قرار میدهد داشته باشد :-

۱ - دفتر روزنامه

۲ - دفتر كل

۳ - دفتر دارائی

۳ - دفتر كسبه

تصريح قانون بداشتن دفاتر فوق الذکر مانع از داشتن دفاتر دیگری نيست كما آنكه اغلب تجار و شركت های تجارتي دفاتر دیگری از قبيل دفتر صندوق دفتر جنس دفتر ثبت سهام شركتها و غيره دارند .

۱ - دفتر روزنامه

دفتر مزبور بطوريكه در ماده ۷ قانون تجارت تعريف شده است « دفتری است که تاجر بايد همه روزه مطالبات و ديون و داد و ستد تجارتي و معاملات راجع باوراق تجارتي (از قبيل خريد و فروش و ظهرنویسی) و بطور

کلی جمیع واردات و صادرات تجارتهی خود را بهر اسم و رسم که باشد و وجوهی را که برای مخارج شخصی خود برداشت میکنند در آن دفتر ثبت نمایند، در واقع دفتر مزبور «لوحه اعمال» تاجر است بنا براین کلیه عملیات روزانه تاجر باید در دفتر مذکور منعکس باشد و آنچه از کای نقد و نسبه خرید و فروش و برداشتهی صندوق حتی برای مخارج یومیه خانه تاجر باید در دفتر روزنامه به ثبت برسد.

هرچند قسمت اول ماده ۷ ظاهراً فقط ناظر به معاملات مربوطه به امور تجارتهی تاجر است ولی با توجه به متمم آن راجع به مخارج شخصی جای هیچگونه شبهه و تردید نیست که تمام عملیات تاجر اعم از اینکه برای امور تجارتهی باشد یا غیر تجارتهی باید در دفتر مزبور وارد شود.

بنابراین اگر شخص تاجری خانه خود را به پسرش

صلح نماید صلح مزبور باید در دفاتر تاجر منعکس باشد زیرا تاجر در مقابل طلبکاران خود تا آخرین دینار داری خود مسئولیت دارد لذا خانه او نیز جزء سرمایه تاجر است که هر آینه بگیری منتقل شده و جب کسر سرمایه تاجر خواهد شد و باین مناسبت باید در دفتر تاجر ثبت شده باشد تا آنکه بقوان تشخیص داد در تاریخی که تاجر آنرا صلح نموده قادر بتاریخ کلیه دیون خود در آن تاریخ بوده است یا آنکه چنین قدرت و توانائی را نداشته است زیرا در صورت اخیر پرواضح است که منظور از صلح برای فرار از دین بوده که صلح مزبور مطابق مقررات بضرر دیان نافذ نخواهد بود.

دفتر روزنامه معمولاً باستون مدیون ودائن تنظیم میشود و علاوه بر شماره صفحه و تاریخ ستون خاصی برای شماره صفحه دفتر کسب نیز در آن تهیه و بعد از وارد نمودن هر قلمی قاعدتاً خط افقی سرتاسر صفحه کشیده می شود.

نمونه از دفتر روزنامه

شماره صفحه ۱

دفتر روزنامه تجارتخانه یا شرکت ۰۰۰۰۰ سال ۱۳

مهر ثبت

تاریخ	شرح	شماره صفحه دفتر		مدیون		دائن	
		کسب	تاریخ	ریال	تاریخ	ریال	تاریخ
	قلم اول						
	قلم دوم						